УДК 338.22:330.341.1(477+4-6ЄС)
DOI: https://doi.org/10.30838/EP.218.439-448

Замора О.М.
кандидат економічних наук
Приватна установа «Університет науки, підприємництва та технологій»
Zamora Oksana
PhD in Economic Sc.
Private Institution «University of Science, Entrepreneurship and Technology»
https://orcid.org/0000-0002-7056-4149

Клепа Є.О.
Приватна установа «Університет науки, підприємництва та технологій»
Klepa Yevheniia
Head of innovations and entrepreneurship department
Private Institution «University of Science, Entrepreneurship and Technology»
https://orcid.org/0009-0005-7186-9293

Добридень С.С.
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Dobryden Sofiia
Kyiv Metropolitan Borys Grinchenko University
https://orcid.org/0009-0006-5442-592X

ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ЄС ЩОДО ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: ПЛАН І ФАКТ ФІНАНСУВАННЯ У HORIZON 2020 / HORIZON EUROPE ТА МІСЦЕ УКРАЇНИ

Статтю присвячено оцінці відповідності інноваційних стратегій ЄС щодо технологічного підприємництва фактичному розподілу фінансування в програмах Horizon 2020 і Horizon Europe та визначенню місця України в цій системі. На даних CORDIS встановлено, що цільові показники Horizon 2020 виконано, але загальна частка малих і середніх підприємств (МСП) у фінансуванні стабільна на рівні 16–17%. Перехід до EIC Accelerator супроводжувався помірним зсувом до меншої кількості більших грантів, поєднаних з інвестиціями в капітал, і зростанням концентрації коштів. Участь українського бізнесу зростає, але тримається на цільових конкурсах. Наукова новизна полягає у зіставленні на повних даних CORDIS задекларованих цілей ЄС щодо МСП з фактичним розподілом коштів у двох рамкових програмах; оцінці зміни концентрації коштів і наступності між SME Instrument та EIC Accelerator з урахуванням фаз інструментів і тривалості програм; типології країн ЄС-27 за профілем участі бізнесу; кількісній оцінці участі українського бізнесу з виокремленням ефекту цільового конкурсу EIC. Запропоновано напрями адаптації механізмів ЄС в Україні.

Ключові слова: *технологічне підприємництво; інноваційна політика; інноваційні стратегії; Horizon Europe; Європейська рада з інновацій; малі та середні підприємства; стартапи.*

EU INNOVATION STRATEGIES FOR TECHNOLOGY ENTREPRENEURSHIP: PLANNED VERSUS ACTUAL FUNDING IN HORIZON 2020 / HORIZON EUROPE AND THE POSITION OF UKRAINE

Technology-based start-ups face high technological risk and a persistent shortage of growth capital. Since June 2022 Ukraine has been associated with Horizon Europe, which makes the alignment of national and European support tools a practical question for post-war recovery. The purpose of the study is to test whether the declared EU priorities for technology entrepreneurship match the actual allocation of funds in Horizon 2020 and Horizon Europe, and to define the position of Ukraine within this system. The analysis uses the complete CORDIS records of both programmes (about 59 thousand projects and 325 thousand participations) and combines a comparison of planned and achieved SME targets, concentration measures including the Herfindahl-Hirschman index, firm-level tracking between instruments,

ISSN друкованої версії: 2224-6282
ISSN електронної версії: 2224-6290
© Замора О.М., Клепа Є.О., Добридень С.С., 2026

classification of technology domains and k-means clustering of the EU-27 verified with Ward's method. The EU meets the formal SME targets of Horizon 2020, while the overall SME share of funding remains stable at about one sixth. The replacement of the SME Instrument by the EIC Accelerator was accompanied by a moderate shift towards fewer and larger awards that blend grants with equity, a higher concentration of funds in countries with strong deep-tech ecosystems and weak continuity between the instruments. Public money moves towards medical, bio-, semiconductor and quantum technologies, whereas private venture capital flows mainly into artificial intelligence and defence. Ukrainian participation in Horizon Europe has doubled, but business involvement as project leader depends on dedicated calls. The novelty of the study lies in a full-data comparison of declared EU SME targets with actual allocations in two framework programmes, a phase-adjusted assessment of concentration and continuity in the transition from the SME Instrument to the EIC Accelerator, a typology of EU-27 countries by business participation and a quantitative assessment of Ukrainian business participation that isolates the effect of the dedicated EIC call. Policy directions for Ukraine are proposed: preparing firms for open EIC calls, combining grants with private co-investment and aligning national priorities with EIC domains.

Keywords: *technology entrepreneurship; innovation policy; innovation strategies; Horizon Europe; European Innovation Council; small and medium-sized enterprises; start-ups.*

JEL Classification: *L26, O31, O38, O52, F15.*

Постановка проблеми. Технологічне підприємництво стало одним із центральних об'єктів інноваційної політики ЄС: такі компанії перетворюють результати досліджень на продукти й експорт, але мають вищий технологічний ризик і більшу потребу в зовнішньому капіталі. ЄС ухвалив низку стратегій щодо стартапів і компаній, що масштабуються [1–3], і фінансує їх через рамкові програми Horizon 2020 [4, с. 104–173] і Horizon Europe [5, с. 1–68], що дає змогу перевірити, як задекларовані стратегії перетворюються на фактичний розподіл коштів.

Для України, асоційованої з Horizon Europe з 9 червня 2022 року, ця проблема має практичне значення: повоєнне відновлення та інтеграція в ЄС вимагають узгодження національних інструментів підтримки технологічного підприємництва (Український фонд стартапів, Дія.Сіті, Стратегія WINWIN [6]) з європейськими.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Концепцію підприємницьких екосистем вважають популярною, але недостатньо обґрунтованою щодо причинно-наслідкових механізмів [7, с. 729–778], тому особливу цінність мають емпіричні дані про роботу конкретних інструментів політики.

Для SME Instrument показано, що патентування і попереднє залучення венчурного капіталу підвищують шанс на грант [8], гранти покращують результати фірм через зменшення фінансових обмежень [9, с. 1495–1510], а успіх залежить від узгодженості проєкту з технологічним портфелем і фінансового запасу компанії [10]. EIC Accelerator залучає молодші й менші високотехнологічні компанії, але ймовірність фінансування в обох програмах залежить від розміру, віку і патентного портфеля [11, с. 501–537].

Друга група праць пояснює зміну моделі підтримки: розрив фінансування на етапі росту зумовлений малим розміром європейських венчурних фондів, небажанням частини підприємців залучати зовнішній капітал і фрагментованістю ринків [12, с. 645–652]; непрямі державні інвестиції через приватні фонди ефективніші за прямі [13]; венчурний капітал пізньої стадії залежить від якості інституцій [14], а на Європу припадає лише близько 4% світових венчурних інвестицій у штучний інтелект [15, с. 1–28].

Дослідження екосистем показують, що успішним регіонам потрібні всі ключові елементи [16, с. 1096–1110] або що сильні елементи компенсують слабкі й універсального рецепту немає [17, с. 1669–1708]; для появи стартапів глибоких технологій специфічні знання і таланти важать більше, ніж загальна якість екосистеми [18, с. 2886–2915].

Українські дослідження зосереджені на стійкості стартап-екосистеми в умовах війни: порівнянні екосистем країн Східної Європи [19, с. 59–69], зв'язку стартап-індустрії з монетарною трансмісією [20, с. 87–93], стратегічних секторах, зокрема оборонних і глибоких технологіях [21, с. 125–135], поєднанні державного і приватного капіталу [22], трансформації екосистеми у воєнних умовах [23, с. 41–50], діяльності Українського фонду стартапів [24, с. 32–35] і програми Brave1 [25, с. 54–58].

Водночас бракує досліджень, які на повних даних зіставляють цілі ЄС щодо малого бізнесу з фактичним розподілом коштів у двох рамкових програмах, оцінюють, як зміна інструменту позначилася на розподілі коштів між країнами і технологічними напрямами, та кількісно характеризують участь українського бізнесу після асоціації з Horizon Europe.

Метою статті є оцінка відповідності інноваційних стратегій ЄС щодо технологічного підприємництва фактичному розподілу фінансування в Horizon 2020 і Horizon Europe та визначення місця України в цій системі. Завдання: порівняти планові і фактичні показники підтримки малих і середніх підприємств (МСП); оцінити зміну моделі підтримки під час переходу від SME Instrument до EIC Accelerator; проаналізувати технологічні домени публічного і приватного фінансування; визначити профіль участі України та напрями адаптації механізмів ЄС.

Методи дослідження. Методологічною основою є системний підхід до аналізу інноваційної політики. Застосовано методи аналізу і синтезу (в ході огляд стратегічних документів і публікацій та аналізі планових і фактичних показників); методи порівняння аналізу, описової статистики (для оцінки розподілу коштів між країнами, типами організацій і доменами EuroSciVoc);

метод кластерного аналізу (метод k-середніх з перевіркою методом Ворда), а також абстрактно-логічний метод (для формування висновків і напрямів адаптації результатів дослідження).

Виклад основних результатів дослідження. Інформаційною базою дослідження є відкрита база CORDIS Європейської комісії у версії від 28 серпня 2026 року [26]: для Horizon 2020 – 35 389 проєктів і 179 028 участей організацій, для Horizon Europe (разом із програмою Євратом) – 23 613 проєктів і 145 909 участей. Фінансові показники агреговано за часткою внеску Комісії, що припадає на кожного учасника (поле ecContribution), що виключає подвійний облік. Планові показники взято з регламентів програм [4; 5], ринкові тенденції – зі звітів EIC, Atomico і Startup Genome [27–29].

Обмеження дослідження: Horizon Europe триває, інвестиції фонду EIC у капітал у CORDIS не відображені, ознака МСП є самодекларацією учасника. Порівняння інструментів має описовий характер: на концентрацію коштів могли вплинути обмежена участь Великої Британії та Швейцарії в EIC, менша кількість країн-отримувачів, нові правила відбору і коротший період спостереження.

За даними CORDIS, підписаний внесок Комісії за Horizon 2020 становить 68,2 млрд євро при бюджеті 74,8 млрд євро після перерозподілу 2,2 млрд до Європейського фонду стратегічних інвестицій [4, ст. 6; 35]. Різницю пояснюють кошти, що не надаються як гранти: внески в EIT (2,4 млрд євро) і JRC (1,9 млрд євро) [35], фінансові інструменти InnovFin та адміністративні витрати. Для Horizon Europe (95,5 млрд євро з урахуванням NextGenerationEU) на кінець серпня 2026 року підписано гранти на 63,0 млрд євро. Підтримку технологічного підприємництва виділено в стовп «Інноваційна Європа» (11,9 млрд євро [5, ст. 12]), основу якого становить EIC – 8,75 млрд, а з коштами NextGenerationEU близько 10,1 млрд євро (табл. 1).

Таблиця 1

Планові та фактичні показники підтримки МСП у Horizon 2020 і Horizon Europe

Показник	План	Факт
H2020: частка МСП у пріоритетах «Лідерство в ключових і промислових технологіях» та «Суспільні виклики»	не менше 20%	24,9%
H2020: бюджет SME Instrument	близько 3,0 млрд €	2,84 млрд € (5 734 проєкти)
H2020: частка МСП у всьому фінансуванні програми	кількісної цілі немає	16,7% (11,4 млрд €)
HE: частка МСП у бюджеті EIC	не менше 70%	60,2% (лише гранти)
HE: частка МСП у тематичних кластерах	не нижче, ніж у H2020	18,7%
HE: частка МСП у всьому фінансуванні програми	кількісної цілі немає	16,2% (10,2 млрд €)

Примітка: H2020 – Horizon 2020; HE – Horizon Europe (дані станом на 28.08.2026, програма триває).
Джерело: розраховано за даними CORDIS [26] і регламентами програм [4, с. 104–173; 5, с. 1–68].

Цільові показники Horizon 2020 виконано: частка МСП у двох пріоритетах перевищила ціль, а бюджет SME Instrument використано майже повністю. Попит значно перевищував пропозицію: успішність заявок другої фази становила лише 4,7% [30]. Частка МСП у всьому фінансуванні Horizon 2020 збігається з оцінкою Комісії, яка називає приблизно 17% [31].

Ціль Horizon Europe – щонайменше 70% бюджету EIC загалом для МСП [5, ст. 9(2)]. Частка МСП у грантах EIC становить 60,2%: в EIC Accelerator – 99,4%, але EIC Pathfinder (40% грантів EIC) фінансує переважно дослідницькі організації (17,3% для МСП). Комісія вважає ціль виконаною (74,8%), враховуючи інвестиції фонду EIC у капітал [31], не відображені в CORDIS; за грантами ціль не досягнуто.

У Horizon 2020 частка МСП зросла з 11,9% у 2014 році до 18,6% у 2019 році, у Horizon Europe вона знижується – з близько 17% у 2022–2023 роках до 15,0% у 2026 році. Загалом вона тримається на рівні 16–17%: цільові інструменти гарантують частку малого бізнесу, але не збільшують її, а зміна стратегій позначилася насамперед на тому, кого і як фінансують.

SME Instrument мав дві фази: 50 тис. євро на техніко-економічне обґрунтування і в середньому 1,75 млн євро на розробку і демонстрацію; у 2019–2020 роках у його межах діяв пілот EIC Accelerator (292 проєкти). EIC Accelerator поєднує грант до 2,5 млн євро з можливістю інвестиції фонду EIC у капітал (табл. 2).

Індекс Герфіндаля-Гіршмана розраховано за формулою:

$$HHI = \sum_{i=1}^{n} s_i^2 \quad (1)$$

де:
s_i – частка і-ї країни в загальному обсязі грантів інструменту,%;
n – кількість країн-отримувачів.

Значення індексу зростає зі збільшенням концентрації коштів і досягає 10 000, якщо всі кошти отримує одна країна.

Таблиця 2

Порівняння SME Instrument (Horizon 2020) та EIC Accelerator (Horizon Europe)

Показник	SME Instrument	EIC Accelerator
Форма підтримки	грант: фаза 1 – 50 тис. €, фаза 2 – у середньому близько 1,75 млн €; у 2019–2020 рр. – пілот EIC Accelerator з можливістю інвестиції в капітал	грант до 2,5 млн € та інвестиція фонду EIC у капітал
Кількість профінансованих проєктів	5 734	747
Обсяг грантів	2,84 млрд €	1,77 млрд €
Проєкти фази 1 / фази 2	4 234 / 1 500 (у т. ч. 292 – пілот EIC Accelerator 2019–2020)	–
Середній грант (фаза 2 / EIC Accelerator)	1,75 млн €	2,37 млн €
Кількість проєктів на рік (фаза 2 / EIC Accelerator)	214	149
Кількість країн-отримувачів	39	31
Частка п'яти найбільших країн	44,8%	57,6%
Індекс Герфіндаля-Гіршмана	671	868
Медичні технології і біотехнології	21,3%	28,7%
Електроніка, напівпровідники, квантові технології	близько 12%	13,7%
Штучний інтелект і програмне забезпечення	близько 12%	9,2%

Примітка: частки доменів – від обсягу грантів за класифікацією EuroSciVoc; EIC Accelerator – конкурси ACCELERATOR, ACCELERATOROPEN і ACCELERATORCHALLENGES без цільових конкурсів для українських компаній; кількість проєктів на рік – для фази 2 за 2014–2020 рр., для EIC Accelerator – за конкурсами 2021–2025 рр.; враховано країни з ненульовим внеском ЄК.

Джерело: розраховано за даними CORDIS [26].

Порівняння показує чотири зміни. Перша: модель помірно змістилася до меншої кількості більших грантів. Коректно порівнювати фазу 2 SME Instrument і EIC Accelerator, бо загальні 5 734 проєкти містять 4 234 проєкти фази 1, а програми мають різну тривалість: 214 проти 149 проєктів на рік (на 30% менше) і 1,75 проти 2,37 млн євро на проєкт (на 35% більше), без урахування інвестицій у капітал. Друга: фінансування більш концентроване (частка п'яти лідерів 57,6% проти 44,8%, HHI 868 проти 671), а серед лідерів Італію і Велику Британію замінили Нідерланди і Швеція – країни з розвиненими екосистемами глибоких технологій. Третя: наступність між інструментами слабка: з 4 211 компаній фази 1 лише 14,5% отримали другу фазу, а серед 745 отримувачів EIC Accelerator лише 13,7% мали грант SME Instrument (5,4% – другої фази), тобто EIC радше відбирає нову групу компаній [11, с. 501–537]. Четверта: частка країн, що вступили до ЄС з 2004 року, у фінансуванні МСП зросла з 7,6% до 10,3%.

Разом з EIC Pathfinder (475 проєктів, 1,6 млрд євро) і EIC Transition (216 проєктів, 510 млн євро) Accelerator утворює ланцюжок від дослідження до ринку, якого не було в Horizon 2020, і відповідає на проблему браку капіталу на етапі росту [12, с. 645–652], хоча супроводжується більшою концентрацією коштів у сильніших екосистемах.

Публічне фінансування ЄС зміщується в бік глибоких технологій: в EIC Accelerator частка медичних технологій і біотехнологій зросла до 28,7%, електроніки, напівпровідників і квантових технологій – до 13,7%, а штучного інтелекту і програмного забезпечення знизилася до 9,2% (табл. 2). Це підтверджує звіт EIC: серед 808 компаній, підтриманих у 2021–2025 роках, переважають медичні технології (204) і біотехнології (113), тоді як штучний інтелект, дані та ІКТ – 62 [27].

Приватний капітал рухається в іншому напрямі: у 2025 році компанії у сфері штучного інтелекту отримали 31% венчурного капіталу Європи, а інвестиції в оборонні технології зросли до 1,6 млрд дол. [28], тоді як Horizon Europe має виключно цивільне спрямування [5, ст. 7]. Через різні класифікації (EuroSciVoc і Atomico) і періоди зіставлення наближене, тож можна говорити лише про ймовірний розрив між публічним і ринковим фокусом. Він частково виправданий, бо публічні кошти логічно спрямовувати туди, де бракує приватного капіталу, проте з огляду на малу частку Європи у світових інвестиціях у штучний інтелект [15, с. 1–28] достатність підтримки цього напряму є відкритим питанням.

Кластеризацію країн ЄС-27 здійснено за шістьма стандартизованими (z-оцінки) показниками участі бізнесу в Horizon Europe: частка МСП і приватного сектору у фінансуванні країни; частка EIC у фінансуванні МСП; середній внесок ЄК на участь МСП; частка участей МСП у ролі координатора; зміна частки МСП порівняно з Horizon 2020. Метод k-середніх (Python, scikit-learn) застосовано з 200 запусками з різних початкових центрів. Для $k = 3$ і $k = 4$ коефіцієнт силуету близький (0,28 і 0,24), проте за $k = 4$ розбиття методами k-середніх і Ворда найбільш узгоджені (скоригований

індекс Ренда ARI = 0,88 проти 0,62–0,72 для k = 2–3); розходяться вони лише щодо Бельгії.

Виокремлено чотири групи (табл. 3). Перша (Австрія, Естонія, Ірландія, Іспанія, Литва, Люксембург, Португалія, Словаччина) має вищу за середню частку МСП і приватного сектору. Друга (Бельгія, Греція, Італія, Латвія, Мальта, Румунія, Словенія, Угорщина, Хорватія, Чехія) – низьку частку EIC і найменший середній внесок на участь МСП. Третя (Данія, Нідерланди, Німеччина, Польща, Фінляндія, Франція, Швеція) – найнижчу частку МСП, але найбільші середній внесок і частку EIC. Четверта (Болгарія, Кіпр) – дуже високу частку МСП і приватного сектору; це радше країни з нетиповим профілем, ніж окремий тип. Австрія займає проміжне положення між першою і третьою групами.

Таблиця 3

Середні значення показників участі бізнесу в Horizon Europe за групами країн ЄС-27

Показник	Група 1	Група 2	Група 3	Група 4
Кількість країн	8	10	7	2
Частка МСП у фінансуванні, %	22,4	18,9	15,4	38,9
Частка приватного сектору у фінансуванні, %	30,8	26,4	22,2	47,4
Частка EIC у фінансуванні МСП, %	22,6	13,1	35,5	13,0
Середній внесок ЄК на участь МСП, тис. €	381	296	481	307
Частка участей МСП у ролі координатора, %	8,8	5,7	9,6	5,7
Зміна частки МСП порівняно з Horizon 2020, п. п.	–0,6	–1,3	–2,7	+7,9

Примітка: метод k-середніх за стандартизованими показниками (k = 4, коефіцієнт силуету 0,24); дані станом на 28.08.2026.
Джерело: розраховано за даними CORDIS [26].

Іспанія, яка не належить до інноваційних лідерів, є найбільшим отримувачем коштів для МСП у Horizon Europe (1,61 млрд євро, 15,8%), а Польща потрапляє до групи з Німеччиною, Францією і скандинавськими країнами за показниками участі, а не за подібністю інноваційних систем, тобто рівень інноваційності країни і здатність її компаній отримувати фінансування ЄС збігаються не повністю. З огляду на коефіцієнт силуету 0,24 групи є описовими профілями участі, а не стійкими типами країн, що узгоджується з висновком про відсутність універсального рецепту успішної екосистеми [17, с. 1669–1708].

У Horizon 2020 українські організації мали 335 участей у 233 проєктах і 47,3 млн євро, у Horizon Europe станом на серпень 2026 року – 535 участей у 363 проєктах і 105,2 млн євро, тобто за неповних п'ять років асоціації вдвічі більше. Найбільші суми надходять через EIC (20,6 млн євро) і кластер «Клімат, енергетика і мобільність» (18,3 млн євро). Дані МОН нижчі (78,9 млн євро [37]) насамперед тому, що CORDIS охоплює також Євратом (11,4 млн євро) і гранти цільового конкурсу EIC 2025 року (16,9 млн євро). Масштаб участі значно менший, ніж у сусідніх країн ЄС: Литва отримала 225 млн євро, Естонія 344 млн, Румунія 402 млн, Польща 977 млн євро.

Приватні компанії отримали 38% українського фінансування (39,9 млн євро), а частка МСП становить 28%, що вище за середній показник ЄС. Але цей результат сформував цільовий конкурс EIC 2025 року: станом на 28.08.2026 за ним підписано 39 угод на 18,9 млн євро, з них 35 – з компаніями, зареєстрованими в Україні (16,9 млн євро; за даними EIC – 41 компанія на 20 млн євро [36]). Без нього частка МСП знижується до 14,7% проти 34,1% у Horizon 2020, а жодна українська компанія поза цим конкурсом не є координатором проєкту. Тому Україну не включено до кластерного аналізу: її профіль визначає один цільовий інструмент, а не системна участь бізнесу.

Серед переможців конкурсу (за класифікацією авторів) переважають енергетика і клімат, медичні технології та платформи на основі штучного інтелекту; у 19 з 39 проєктів штучний інтелект є складовою продукту – значно більше, ніж у пріоритетах EIC.

Ринкові тенденції в Україні подібні до європейських: у 2025 році стартапи залучили до 526 млн дол., з них близько 302 млн дол. – AI-native стартапи, а інвестиції в оборонні технології зросли з 5 млн дол. у 2023 році до 105 млн дол. [29]. В оборонних технологіях держава фінансує розробки через Brave1 [25, с. 54–58] і створює попит через закупівлі; саме тут формуються спільні механізми з ЄС: EDIP містить Інструмент підтримки України на 300 млн євро [32], а BraveTech EU розроблена у співпраці з Brave1 [33].

Основою технологічного підприємництва залишається IT-галузь, що переходить від сервісної моделі до продуктової: у 2025 році 39% IT-компаній були продуктовими, 46% – сервісними, 12% – змішаними [34]. Це важливо для доступу до інструментів ЄС, бо успіх у конкурсах залежить від патентного і технологічного портфеля компанії [8; 10; 11], якого сервісні компанії здебільшого не мають.

Національні інструменти малі за масштабом: Український фонд стартапів до 2023 року надав гранти на 8,2 млн дол. 352 командам [24, с. 32–35], що менше за бюджет одного цільового конкурсу EIC. Пріоритети Стратегії WINWIN частково збігаються з доменами

EIC, але її перший пріоритет – оборонні технології [6] – лежить поза межами Horizon Europe [5].

Отже, напрями адаптації механізмів ЄС в Україні: системна підготовка компаній до відкритих конкурсів EIC Accelerator замість цільових квот; поєднання грантів з інвестиціями в капітал і співінвестування з приватними фондами [13]; узгодження пріоритетів WINWIN з доменами EIC і співпраця з оборонними інструментами ЄС; стимулювання продуктової моделі та власної інтелектуальної власності з опорою на штучний інтелект, оборонні технології та ІТ-кадри.

Висновки. ЄС виконує формальні цільові показники підтримки МСП у Horizon 2020 (24,9% коштів двох пріоритетів при цілі 20%), проте загальна частка МСП стабільна на рівні 16–17%, а ціль для EIC за грантовою складовою не досягнуто: цільові інструменти гарантують частку малого бізнесу, але не змінюють структури розподілу коштів.

Перехід від SME Instrument до EIC Accelerator супроводжувався помірним зсувом до меншої кількості більших грантів, поєднаних з капіталом (середній грант більший на третину, проєктів на рік на 30% менше), вищою концентрацією коштів і слабкою наступністю між інструментами. Публічне фінансування зміщується до медичних технологій, біотехнологій, напівпровідників і квантових технологій, тоді як приватний капітал у Європі та Україні йде переважно в штучний інтелект і оборону.

Участь України в Horizon Europe зростає, але участь бізнесу як лідера проєктів тримається на цільових конкурсах. Передумовами системної участі є перехід ІТ-галузі до продуктової моделі, розвиток власної інтелектуальної власності та поєднання грантів з приватним капіталом, а оборонні технології – сфера, де вже формуються спільні механізми України та ЄС.

Перспективи подальших досліджень полягають в оцінці результатів компаній після отримання грантів, повній оцінці Horizon Europe після 2027 року та аналізі змісту проєктів методами обробки природної мови.

Декларація про використання ШІ. Під час підготовки статті автори використовували інструменти генеративного штучного інтелекту (зокрема, ChatGPT-5.6 Luna, OpenAI, 2026) виключно для перекладу анотації англійською мовою, мовного редагування та перевірки стилю тексту. Постановка завдань, обробка й аналіз даних, інтерпретація результатів і висновки виконані авторами самостійно. Автори несуть повну відповідальність за науковість, зміст, дані, висновки та актуальний перелік джерел.

Список використаних джерел:

1. Europe's Next Leaders: the Start-up and Scale-up Initiative : Communication from the Commission COM(2016) 733 final. Brussels, 22.11.2016. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52016DC0733 (дата звернення: 01.07.2026).

2. A New European Innovation Agenda : Communication from the Commission COM(2022) 332 final. Strasbourg, 05.07.2022. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52022DC0332 (дата звернення: 01.07.2026).

3. The EU Startup and Scaleup Strategy: Choose Europe to Start and Scale : Communication from the Commission COM(2025) 270 final. Brussels, 28.05.2025. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52025DC0270 (дата звернення: 01.07.2026).

4. Regulation (EU) No 1291/2013 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2013 establishing Horizon 2020 – the Framework Programme for Research and Innovation (2014–2020). Official Journal of the European Union. 2013. L 347. Pp. 104–173. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2013/1291/oj (дата звернення: 01.07.2026).

5. Regulation (EU) 2021/695 of the European Parliament and of the Council of 28 April 2021 establishing Horizon Europe – the Framework Programme for Research and Innovation. Official Journal of the European Union. 2021. L 170. Pp. 1–68. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/695/oj (дата звернення: 01.07.2026).

6. Про схвалення Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025–2027 роках : розпорядження Кабінету Міністрів України від 31.12.2024 № 1351-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1351-2024-р (дата звернення: 01.07.2026).

7. Wurth B., Stam E., Spigel B. Toward an entrepreneurial ecosystem research program. Entrepreneurship Theory and Practice. 2022. Vol. 46, No. 3. Pp. 729–778. DOI: https://doi.org/10.1177/1042258721998948

8. Public funding of innovation: Exploring applications and allocations of the European SME Instrument / A. Mina et al. Research Policy. 2021. Vol. 50, No. 1. Art. 104131. DOI: https://doi.org/10.1016/j.respol.2020.104131

9. Santoleri P., Mina A., Di Minin A., Martelli I. The causal effects of R&D grants: Evidence from a regression discontinuity. The Review of Economics and Statistics. 2024. Vol. 106, No. 6. Pp. 1495–1510. DOI: https://doi.org/10.1162/rest_a_01233

10. Costa A., Crupi A., Barabuffi S., Di Minin A. Innovation coherence, financial slack, and SMEs' success in competitive innovation policies: Evidence from the EU SME-instrument. Technological Forecasting and Social Change. 2026. Vol. 223. Art. 124416. DOI: https://doi.org/10.1016/j.techfore.2025.124416

11. Assessing changes in EU innovation policy programs: from SME instrument to EIC accelerator for start-up funding / M. Del Sorbo et al. Journal of Industrial and Business Economics. 2026. Vol. 53, No. 2. Pp. 501–537.

DOI: https://doi.org/10.1007/s40812-025-00367-y

12. The scale-up finance gap in the EU: Causes, consequences, and policy solutions / A. Quas et al. European Management Journal. 2022. Vol. 40, No. 5. Pp. 645–652. DOI: https://doi.org/10.1016/j.emj.2022.08.003

13. Köppl S., Köppl-Turyna M., Christopoulos D. The performance of government-backed venture capital investments. Research Policy. 2025. Vol. 54, No. 8. Art. 105270. DOI: https://doi.org/10.1016/j.respol.2025.105270

14. Mirza N., Horobet A., Kostakis I., Botoroga C.-A. Innovation ecosystems and entrepreneurial venture capital: evidence from European countries. International Entrepreneurship and Management Journal. 2026. Vol. 22, No. 2. Art. 63. DOI: https://doi.org/10.1007/s11365-026-01188-8

15. Montanaro B., Croce A., Ughetto E. Venture capital investments in artificial intelligence. Journal of Evolutionary Economics. 2024. Vol. 34, No. 1. Pp. 1–28. DOI: https://doi.org/10.1007/s00191-024-00857-7

16. Schrijvers M., Stam E., Bosma N. Figuring it out: configurations of high-performing entrepreneurial ecosystems in Europe. Regional Studies. 2024. Vol. 58, No. 5. Pp. 1096–1110. DOI: https://doi.org/10.1080/00343404.2023.2226727

17. Komlósi É., Dejardin M., Szerb L., Páger B. Is a balanced entrepreneurial ecosystem essential for success? A configurational analysis of European regional entrepreneurial ecosystems. The Journal of Technology Transfer. 2025. Vol. 50, No. 4. Pp. 1669–1708. DOI: https://doi.org/10.1007/s10961-024-10149-8

18. Micol F., Leendertse J., van Rijnsoever F. Building deep-tech entrepreneurial ecosystems: factors that promote the presence of deep-tech startups in European regions. The Journal of Technology Transfer. 2026. Vol. 51, No. 4. Pp. 2886–2915. DOI: https://doi.org/10.1007/s10961-026-10327-w

19. Антонюк Д., Антонюк К. Порівняльний аналіз стартап екосистем в моделях розвитку країн Східної Європи: досвід для повоєнної відбудови України. Management and Entrepreneurship: Trends of Development. 2023. № 2(24). С. 59–69. DOI: https://doi.org/10.26661/2522-1566/2023-2/24-06

20. Насаченко М. Ю. Індустрія стартапів в Україні: каталізатор відновлення після війни та посилення монетарної трансмісії. Наукові записки НаУКМА. Економічні науки. 2023. Т. 8, № 1. С. 87–93. DOI: https://doi.org/10.18523/2519-4739.2023.8.1.87-93

21. Лук'яненко І. Г., Сова Є. С. Українська стартап-екосистема як рушій економічної та стратегічної стійкості. Бізнес Інформ. 2024. № 5. С. 125–135. DOI: https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-5-125-135

22. Пермінова С., Ситник Н., Чупріна М. Інноваційна діяльність в Україні в період воєнної агресії: тенденції та перспективи. Економіка та суспільство. 2024. Вип. 59. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-62

23. Кубатко, О., Вороненко, В., Чорток, Ю., Півень, В., Барсук, В. Трансформація стартап-екосистеми України в умовах війни: виклики, тенденції та перспективи розвитку. Механізм регулювання економіки. 2026. № 1(109). С. 41–50. DOI: https://doi.org/10.32782/mer.2026.109.5

24. Кобеля-Звір М. Я. Український фонд стартапів: грантові програми підтримки інноваційних проектів. Управління змінами та інновації. 2024. № 9. С. 32–35. DOI: https://doi.org/10.32782/CMI/2024-9-7

25. Кобеля-Звір М., Звір Ю. Гранти програми Brave1 для розвитку технологій у сфері оборони. Via Economica. 2024. № 5. С. 54–58. DOI: https://doi.org/10.32782/2786-8559/2024-5-8

26. CORDIS – EU research projects under Horizon 2020 (2014–2020); CORDIS – EU research projects under Horizon Europe (2021–2027) : datasets / Publications Office of the European Union. Version of 28.08.2026. URL: https://data.europa.eu/data/datasets/cordish2020projects ; https://data.europa.eu/data/datasets/cordis-eu-research-projects-under-horizon-europe-2021-2027 (дата звернення: 01.07.2026).

27. European Innovation Council Impact Report 2026 / European Innovation Council. Brussels, 2026. URL: https://eic.ec.europa.eu/document/download/f1c0f4e1-7350-4f13-b82c-5bd71187acad_en?filename=EIC%20Impact%20Report%202026.pdf (дата звернення: 01.07.2026).

28. State of European Tech 2025 / Atomico. London, 2025. URL: https://www.stateofeuropeantech.com (дата звернення: 01.07.2026).

29. From survival to scale: how Ukraine became one of the world's most unlikely innovation powerhouses. The Global Startup Ecosystem Report 2026 / Startup Genome. San Francisco, 2026. URL: https://startupgenome.com/report/the-global-startup-ecosystem-report-2026/from-survival-to-scale-how-ukraine-became-one-of-the-world-s-most-unlikely-innovation-powerhouses (дата звернення: 01.07.2026).

30. The SME Instrument in action: an effective and innovative programme facing challenges : Special report No 02/2020 / European Court of Auditors. Luxembourg, 2020. 58 p. URL: https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/insr20_02/insr_innovation_smes_en.pdf (дата звернення: 01.07.2026).

31. SME participation in Horizon Europe: key figures (and key issues) in the first three years / European Commission, Directorate-General for Research and Innovation. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2024. DOI: https://doi.org/10.2777/576670

32. European Defence Industry Programme: Council gives final approval : press release / Council of the European Union. 08.12.2025. URL: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/12/08/european-defence-industry-programme-council-gives-final-approval/ (дата звернення: 01.07.2026).

33. European Commission partners with the European Defence Agency on BraveTech EU : press release / European Commission. 29.04.2026. URL: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/european-commission-partners-european-defence-agency-bravetech-eu-2026-04-29_en (дата звернення: 01.07.2026).

34. Код економіки. Як IT формує економіку України / DataDriven Research & Consulting на замовлення Асоціації «IT Ukraine». Київ, 2026. URL: https://skilky-skilky.info/wp-content/uploads/2026/04/Kod-ekonomiky.-YAk-IT-formuie-ekonomiku-Ukrainy.pdf (дата звернення: 01.07.2026).

35. Regulation (EU) 2015/1017 of the European Parliament and of the Council of 25 June 2015 on the European Fund for Strategic Investments, the European Investment Advisory Hub and the European Investment Project Portal and amending Regulations (EU) No 1291/2013 and (EU) No 1316/2013. Official Journal of the European Union. 2015. L 169. Pp. 1–38. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2015/1017/oj (дата звернення: 01.07.2026).

36. Commission boosts support to Ukrainian deep tech innovators : news / European Innovation Council. 01.04.2026. URL: https://eic.ec.europa.eu/news/commission-boosts-support-ukrainian-deep-tech-innovators-2026-04-01_en (дата звернення: 01.07.2026).

37. Участь України в «Горизонті Європа»: 34 нові організації з початку року та майже на 60% більше фінансування, ніж у «Горизонті 2020» : новина / Міністерство освіти і науки України. 31.07.2026. URL: https://mon.gov.ua/news/uchast-ukrainy-v-horyzonti-ievropa-34-novi-orhanizatsii-z-pochatku-roku-ta-maizhe-na-60-bilshe-finansuvannia-nizh-u-horyzonti-2020 (дата звернення: 01.07.2026).

References:

1. European Commission. (2016). Europe's next leaders: The Start-up and Scale-up Initiative (COM(2016) 733 final). https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52016DC0733

2. European Commission. (2022). A new European innovation agenda (COM(2022) 332 final). https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52022DC0332

3. European Commission. (2025). The EU startup and scaleup strategy: Choose Europe to start and scale (COM(2025) 270 final). https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52025DC0270

4. Regulation (EU) No 1291/2013 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2013 establishing Horizon 2020 – the Framework Programme for Research and Innovation (2014–2020). (2013). Official Journal of the European Union, (347), 104–173. https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2013/1291/oj

5. Regulation (EU) 2021/695 of the European Parliament and of the Council of 28 April 2021 establishing Horizon Europe – the Framework Programme for Research and Innovation. (2021). Official Journal of the European Union, (170), 1–68. https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/695/oj

6. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2024). Pro skhvalennia Stratehii tsyfrovoho rozvytku innovatsiinoi diialnosti Ukrainy na period do 2030 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yii realizatsii u 2025–2027 rokakh [On approval of the Strategy for digital development of innovation activity of Ukraine until 2030 and the operational plan for its implementation in 2025–2027] (Order No. 1351-r). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1351-2024-p [in Ukrainian]

7. Wurth, B., Stam, E., & Spigel, B. (2022). Toward an entrepreneurial ecosystem research program. Entrepreneurship Theory and Practice, 46(3), 729–778. https://doi.org/10.1177/1042258721998948

8. Mina, A., Di Minin, A., Martelli, I., Testa, G., & Santoleri, P. (2021). Public funding of innovation: Exploring applications and allocations of the European SME Instrument. Research Policy, 50(1), Art. 104131. https://doi.org/10.1016/j.respol.2020.104131

9. Santoleri, P., Mina, A., Di Minin, A., & Martelli, I. (2024). The causal effects of R&D grants: Evidence from a regression discontinuity. The Review of Economics and Statistics, 106(6), 1495–1510. https://doi.org/10.1162/rest_a_01233

10. Costa, A., Crupi, A., Barabuffi, S., & Di Minin, A. (2026). Innovation coherence, financial slack, and SMEs' success in competitive innovation policies: Evidence from the EU SME-instrument. Technological Forecasting and Social Change, (223), Article 124416. https://doi.org/10.1016/j.techfore.2025.124416

11. Del Sorbo, M., Faber, C., Grazzi, M., Matteucci, F., & Ruß, M. (2026). Assessing changes in EU innovation policy programs: From SME instrument to EIC accelerator for start-up funding. Journal of Industrial and Business Economics, 53(2), 501–537. https://doi.org/10.1007/s40812-025-00367-y

12. Quas, A., Mason, C., Compañó, R., Testa, G., & Gavigan, J. P. (2022). The scale-up finance gap in the EU: Causes, consequences, and policy solutions. European Management Journal, 40(5), 645–652. https://doi.org/10.1016/j.emj.2022.08.003

13. Köppl, S., Köppl-Turyna, M., & Christopoulos, D. (2025). The performance of government-backed venture capital investments. Research Policy, 54(8), Article 105270. https://doi.org/10.1016/j.respol.2025.105270

14. Mirza, N., Horobet, A., Kostakis, I., & Botoroga, C.-A. (2026). Innovation ecosystems and entrepreneurial venture capital: Evidence from European countries. International Entrepreneurship and Management Journal, 22(2), Art. 63. https://doi.org/10.1007/s11365-026-01188-8

15. Montanaro, B., Croce, A., & Ughetto, E. (2024). Venture capital investments in artificial intelligence. Journal

of Evolutionary Economics, 34(1), 1–28. https://doi.org/10.1007/s00191-024-00857-7

16. Schrijvers, M., Stam, E., & Bosma, N. (2024). Figuring it out: Configurations of high-performing entrepreneurial ecosystems in Europe. Regional Studies, 58(5), 1096–1110. https://doi.org/10.1080/00343404.2023.2226727

17. Komlósi, É., Dejardin, M., Szerb, L., & Páger, B. (2025). Is a balanced entrepreneurial ecosystem essential for success? A configurational analysis of European regional entrepreneurial ecosystems. The Journal of Technology Transfer, 50(4), 1669–1708. https://doi.org/10.1007/s10961-024-10149-8

18. Micol, F., Leendertse, J., & van Rijnsoever, F. (2026). Building deep-tech entrepreneurial ecosystems: Factors that promote the presence of deep-tech startups in European regions. The Journal of Technology Transfer, 51(4), 2886–2915. https://doi.org/10.1007/s10961-026-10327-w

19. Antoniuk, D., & Antoniuk, K. (2023). Porivnialnyi analiz startap ekosystem v modeliakh rozvytku krain Skhidnoi Yevropy: dosvid dlia povoiennoi vidbudovy Ukrainy [Comparative analysis of startup ecosystems in the development models of Eastern European countries: Experience for the post-war reconstruction of Ukraine]. Management and Entrepreneurship: Trends of Development, 2(24), 59–69. https://doi.org/10.26661/2522-1566/2023-2/24-06 [in Ukrainian]

20. Nasachenko, M. (2023). Industriia startapiv v Ukraini: katalizator vidnovlennia pislia viiny ta posylennia monetarnoi transmisii [Startup industry in Ukraine: A catalyst for post-war recovery and strengthening monetary transmission]. Naukovi zapysky NaUKMA. Ekonomichni nauky, 8(1), 87–93. https://doi.org/10.18523/2519-4739.2023.8.1.87-93 [in Ukrainian]

21. Lukianenko, I. H., & Sova, Ye. S. (2024). Ukrainska startap-ekosystema yak rushii ekonomichnoi ta stratehichnoi stiikosti [Ukrainian startup ecosystem as a driver of economic and strategic resilience]. Biznes Inform, (5), 125–135. https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-5-125-135 [in Ukrainian]

22. Perminova, S., Sytnyk, N., & Chuprina, M. (2024). Innovatsiina diialnist v Ukraini v period voiennoi ahresii: tendentsii ta perspektyvy [Innovation activity in Ukraine during military aggression: Trends and prospects]. Ekonomika ta suspilstvo, (59). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-62 [in Ukrainian]

23. Kubatko, O., Voronenko, V., Chortok, Yu., Piven, V., & Barsuk, V. (2026). Transformatsiia startap-ekosystemy Ukrainy v umovakh viiny: vyklyky, tendentsii ta perspektyvy rozvytku [Transformation of Ukraine's startup ecosystem in wartime: Challenges, trends and development prospects]. Mekhanizm rehuliuvannia ekonomiky, 1(109), 41–50. https://doi.org/10.32782/mer.2026.109.5 [in Ukrainian]

24. Kobelia-Zvir, M. Ya. (2024). Ukrainskyi fond startapiv: hrantovi prohramy pidtrymky innovatsiinykh proektiv [Ukrainian Startup Fund: Grant programs to support innovative projects]. Upravlinnia zminamy ta innovatsii, (9), 32–35. https://doi.org/10.32782/CMI/2024-9-7 [in Ukrainian]

25. Kobelia-Zvir, M., & Zvir, Yu. (2024). Hranty prohramy Brave1 dlia rozvytku tekhnolohii u sferi oborony [Brave1 grants for the development of defence technologies]. Via Economica, (5), 54–58. https://doi.org/10.32782/2786-8559/2024-5-8 [in Ukrainian]

26. Publications Office of the European Union. (2026). CORDIS – EU research projects under Horizon 2020 (2014–2020) and Horizon Europe (2021–2027) [Data sets; version of 28 August 2026]. https://data.europa.eu/data/datasets/cordish2020projects ; https://data.europa.eu/data/datasets/cordis-eu-research-projects-under-horizon-europe-2021-2027

27. European Innovation Council. (2026). European Innovation Council impact report 2026. European Commission. https://eic.ec.europa.eu/document/download/f1c0f4e1-7350-4f13-b82c-5bd71187acad_en?filename=EIC%20Impact%20Report%202026.pdf

28. Atomico. (2025). State of European tech 2025. https://www.stateofeuropeantech.com

29. Startup Genome. (2026). From survival to scale: How Ukraine became one of the world's most unlikely innovation powerhouses. In The global startup ecosystem report 2026. https://startupgenome.com/report/the-global-startup-ecosystem-report-2026/from-survival-to-scale-how-ukraine-became-one-of-the-world-s-most-unlikely-innovation-powerhouses

30. European Court of Auditors. (2020). The SME Instrument in action: An effective and innovative programme facing challenges (Special Report No. 02/2020). Publications Office of the European Union. https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/insr20_02/insr_innovation_smes_en.pdf

31. European Commission, Directorate-General for Research and Innovation. (2024). SME participation in Horizon Europe: Key figures (and key issues) in the first three years. Publications Office of the European Union. https://doi.org/10.2777/576670

32. Council of the European Union. (2025, December 8). European Defence Industry Programme: Council gives final approval [Press release]. https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/12/08/european-defence-industry-programme-council-gives-final-approval/

33. European Commission. (2026, April 29). European Commission partners with the European Defence Agency on BraveTech EU [Press release]. https://defence-industry-space.ec.europa.eu/european-commission-partners-european-

defence-agency-bravetech-eu-2026-04-29_en

34. DataDriven Research & Consulting, & IT Ukraine Association. (2026). Kod ekonomiky. Yak IT formuie ekonomiku Ukrainy [Code of the economy: How IT shapes the economy of Ukraine]. https://skilky-skilky.info/wp-content/uploads/2026/04/Kod-ekonomiky.-YAk-IT-formuie-ekonomiku-Ukrainy.pdf [in Ukrainian]

35. Regulation (EU) 2015/1017 of the European Parliament and of the Council of 25 June 2015 on the European Fund for Strategic Investments, the European Investment Advisory Hub and the European Investment Project Portal and amending Regulations (EU) No 1291/2013 and (EU) No 1316/2013. (2015). Official Journal of the European Union, (169), 1–38. https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2015/1017/oj

36. European Innovation Council. (2026, April 1). Commission boosts support to Ukrainian deep tech innovators [News]. https://eic.ec.europa.eu/news/commission-boosts-support-ukrainian-deep-tech-innovators-2026-04-01_en

37. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2026, July 31). Uchast Ukrainy v «Horyzonti Yevropa»: 34 novi orhanizatsii z pochatku roku ta maizhe na 60% bilshe finansuvannia, nizh u «Horyzonti 2020» [Ukraine's participation in Horizon Europe: 34 new organisations since the beginning of the year and almost 60% more funding than in Horizon 2020]. https://mon.gov.ua/news/uchast-ukrainy-v-horyzonti-ievropa-34-novi-orhanizatsii-z-pochatku-roku-ta-maizhe-na-60-bilshe-finansuvannia-nizh-u-horyzonti-2020 [in Ukrainian]

Дата надходження статті: 11.09.2026 р.
Дата прийняття статті до друку: 26.10.2026 р.
Дата публікації (оприлюднення) статті: 03.11.2026 р.

Стаття поширюється на умовах ліцензії Creative Commons Attribution License International CC-BY.